

Asia: VN/13118/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset lausuvat hallituksen esityksestä seuraavaa:

Nyt lausuttavana olevassa lakiluonnoksessa esitetään toimeentulotuesta hyvinvointialueille ja kunnille maksettavien korvausten korvausajan lyhentämistä. Nyt esitetyn toimeentulotuen korvausta koskevan lyhennyksen lisäksi laskennallisen korvauksen maksuaikaa on jo lyhennetty lailla 322/2024. Lausuntokierroksella oleva asetus laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta leikkaisi edelleen kyseisille toimijoille maksettavia korvauksia. Lisäksi työvoimapalveluita koskeva uudistus siirtää merkittävän määrän kotoutumista edistävästä palveluista kuntien rahoitusvastuulle. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ELY-keskukset ovat huolissaan kuntien mahdollisuuksista ottaa jatkossa vastaan pakolaisia ja hyvinvointialueiden mahdollisuuksista tarjota asiakkaille tarvittavia kotoutumista edistäviä sosiaali- ja terveystyöpalveluita. Lainsäädäntöuudistusten kokonaisvaikutuksia asiakasryhmälle, kunnille ja hyvinvointialueille tulisi arvioida.

Hallituksen esittämä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen korvausajan lyhentäminen nykyisestä kolmesta vuodesta yhteen vuoteen lisää hyvinvointialueiden taloudellisia haasteita. Jo nyt julkisuudessa olleiden tietojen mukaan hyvinvointialueet ovat kiristäneet kriteereitä useiden erilaisten palveluiden saamisessa. Vaikka hallituksen esitys ei muuta toimeentulotukea koskevaa lakia, hyvinvointialueen kiristyvän talouden voidaan arvioida edelleen heikentävän palveluiden saatavuutta ja myös tiukentavan täydentävän toimeentulotuen saamisen kriteereitä. ELY-keskuksille on näyttäytynyt, että sosiaali- ja terveystyöpalveluissa asiakkaan tarvitseman palvelun tai toimeentulotuen saamisessa painoarvoa on ollut sillä, että asiakas on kuulunut valtion korvausten piiriin. Käytännössä lakiesityksellä tulee siten olemaan suoria vaikutuksia maahanmuuttajien oikeuteen saada toimeentulotukea.

Vuoden 2025 alusta voimaan astuvassa kotolaissa toimeentulotukea koskevat korvaukset on jo rajattu Kansaneläkelaitoksen lisäksi vain hyvinvointialueella ja Ahvenanmaan kunnille, joten taloudellisia vaikutuksia muille kunnille ei ole. Hallituksen esityksessä ratkaisuna korvausajan lyhenemisestä syntyviin negatiivisiin vaikutuksiin esitetään toimeentulotukea saavien asiakkaiden nopeampaa työllistymistä. Hyvinvointialueet eivät vastaa työllisyyden edistämisestä, eivätkä siten voi vaikuttaa kuntien ja työllisyysalueiden toimiin pakolaisten ja tilapäistä suojelua saavien työllistämiseksi, mutta joutuvat kui-tenkin kantamaan taloudellista vastuuta heille maksettavasta toimeentulotuesta. Työllistyminen epäilemättä vähentää eri sosiaalietuuksien tarvetta, mutta ehdotettu korvausajan lyhentäminen koskee asiakasryhmää, jonka työllistyminen vaatii usein aikaa. Hallituksen esityksessäkin on tunnistettu pakolaistaustaisten alkuvaiheen suurempi palvelutarve ja terveydelliset ongelmat sekä niiden vaikutus työllistymiseen. ELY-keskukset esittävät, että jatkossa toimia kohdennettaisiin työelämän vastaanottavuuden edistämiseen, jotta maahanmuuttajien työllistyminen olisi tosiasiallisesti mahdollista. Toimenpiteitä tulisi kohdistaa kannustamaan taloudellisesti niitä yrityksiä, jotka kantavat yhteiskunnallista vastuuta tarjoamalla töitä tälle työnhakijaryhmälle ja samalla toimivat asenteisiin vaikuttavina suunnannäyttäjinä muille työnantajille. Tehtävät toimenpiteet työllistämismahdollisuuksien luomiseksi loisivat säästöjä paitsi valtiolle, niin myös kunnille ja hyvinvointialueille.

Tällä hetkellä suurin osa korvausten piiriin kuuluvista maahan tulleista henkilöistä on Ukrainasta muuttaneita tilapäistä suojelua saavia, jotka kotikunta-merkinnän saatuaan eivät ole työttömänä ollessaan oikeutettuja työmarkkinatukeen, vaan joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen. Nykytilanteessa tilapäistä suojelua saavalla asiakkaalla ei työmarkkinatukioikeuden puuttumisen vuoksi ole välttämättä kannustetta pyrkiä hakeutumaan ja osallistumaan aktiivisesti työllisyys- ja kotoutumista edistäviin palveluihin ja siten työllistymään nykyistä nopeammin.

Määttä Hanna
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus - Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-
keskusten yhteinen lausunto